

eszme előfutárai és előkészítői lettek volna, Romsics inkább – főként a részletesen tárgyalt Szabó Dezsővel és Németh Lászlóval kapcsolatban – a magyar völkisch gondolatnak éppen az offenzív német völkisch ideológia elleni szellemi honvédelemben játszott szerepét, valamint a szekfűi „javítva megőrizni” elvet tagadó radikális szociális programját és társadalomformáló céljait hangsúlyozza.

Romsics könyve a két háború közötti időszak osztrák és német történettudományos eredményeinek bemutatásával szélesebb kontextusba helyezi és jobban érthetővé teszi a húszas–harmincas évek Magyarországnak történetírói vitáit. Történezhallgatók és a Horthy-korszak kutatói számára kötelező olvasmány.

SZELKE LÁSZLÓ

(Új Mandátum Kiadó, Budapest,
2010, 468 oldal, 3200 Ft)

JOHN O’SULLIVAN:
*Az elnök, a pápa
és a miniszterelnök*

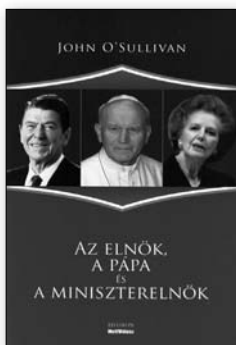
Vajon lehetséges-e elfogulatlanul írni olyan, ma már történelminek mondható eseményekről, amelyeknek az ember maga is résztvevője volt? Minden bizonnyal nem, de szerencsére John O’Sullivan nem

is próbál elfogulatlannak látszani. A nem csupán publicistaként, de egyúttal Margaret Thatcher volt tanácsadójaként is ismert brit szerző érthető empátiával és (ami az olvasó számára érdekesebb) időnként a bennfentesek jólértesültségével mutatja be három „címszerplője”, Ronald Reagan, II. János Pál pápa és a Vlaszky kapcsolatát, személyes és politikai sorsának összefonódását. O’Sullivan portréihoz a hidegháború utolsó évtizede biztosítja a háttérrel, és ez kínál magyarázatot arra is, miként kerülhetett vezető pozícióba a tárgyalt három személyiség.

A szerző szerint ugyanis ez egyáltalán nem volt törvényszerű: a ’68-as eszmék tükrében mindhárman túlságosan is konzervatívnak számítottak. A csillagállítás (vagy inkább a korhangulat) változása azonban a ’80-as évekre már lehetővé tette a világ vezetői közé emelkedésüket, ami történelmi következményekkel járt; különösen Reagan kéréllhetetlen szovjetellenes fellépése és csillagháborús stratégiája mért kiheverhetetlen csapást az eleve gyengülő birodalomra. Az amerikai elnököt jellegzetes cowboy-imázsa ellenére is hiba volna magányos hősnek tekinteni; a könyv éppen abba enged mélyebb bepillantást, milyen diplomáciai erőfeszítések és (világ)politikai háttérjátszmák járultak hozzá sikeréhez. Bár az eszmék csatá-

jában a vasfüggöny innenső oldaláról származó pápának is jelentős szerep jutott, O'Sullivan munkájában (megint csak érthető módon) II. János Pál a kevésbé hangsúlyos szereplő. Annál részletesebben olvashatunk Reagan és Thatcher legendás barátságáról, (baráti) vitáiról és együttműködéséről.

A könyv nem csupán arra emlékeztet, milyen rosszul mérte fel a korabeli nyugati baloldal a Szovjetunió hatalmi potenciálját, hanem a Reaganról és Thatcherről azóta kialakult, baloldali kritikusai által jelentősen befolyásolt közkeletű képet is árnyalni igyekszik. Különösen érdekesek azok a passzusok, amelyekben O'Sullivan arra mutat rá, hogy mindketten felismerték az informatikai forradalom jelentőségét, s ezzel együtt azokat az új társadalmi-gazdasági struktúrákat, melyek következtében a hagyományos futószalag-kapitalizmust „a szilíciumchipek kapitalizmusa” váltotta fel. A közelmúltban fellángolt viták ismeretében pedig szintén érdekfeszítő arról olvasni, miként vélekedik az egykor a miniszterelnök aszszony belső köréhez tartozó szerző Thatchernek az európai integrációval, illetve a német újraegyesítéssel kapcsolatos álláspontjáról.

Mivel a hidegháború már valóban történelemmé nemesült (ráadásul számunkra kedvező kimenetellel), a könyvet forgatva felmerülhet a kérdés: vajon mennyiben tarthat igényt a hazai olvasóközönség figyelmére egy kifejezetten ezzel a korszakkal és annak meghatározó alakjaival foglalkozó munka? *Az elnök, a pápa és a miniszterelnök* éppen azért bizonyulhat fontos publikációnak, mert a maga eszközeivel hozzájárulhat annak tudatosításá-

hoz, mik is voltak a fő tétjei ennek az ideológiai küzdelemnek. Húsz évvel a hidegháború lezárulása után, a fokozódó Amerika- és nyugatellenesség, valamint a rendszerváltással kapcsolatos kértelyek térhódítása idején érdemes újból szembesülnünk azzal, milyen elnyomó gyakorlattal szemben léptek fel a könyv „hősei”, külső és belső támadásoktól kísérvé. A politikai és a lelkiismereti szabadság melletti következetes kiállásuk (minden esetleges hibájuk ellenére) ma is méltó az elismerésre.

PÁPAY GYÖRGY

(Fordította Árokszallásy Zoltán,
Helikon Kiadó – Heti Válasz,
Budapest, 2010, 362 oldal, 3450 Ft)